

LUND
UNIVERSITY

Den kinesiska repatrieringen av det vita guldet

En analys av och diskussion om varför kinesiska köpare repatrierar kinesiskt porslin samt en komparativ analys av några porslinsföremål som köpts till rekordpriser under 2014

Madeleine Reibert

Avdelningen för konsthistoria och visuella studier

Institutionen för kulturvetenskaper

Lunds universitet

KOVKO2:3 Kandidatkurs ht 2014

Handledare: Cecilia Hildeman Sjölin och Måns Holst-Ekström

Abstract

The Chinese Repatriation of The White Gold

An analysis and discussion of the reasons for native purchasers to repatriate porcelain and a comparative analysis of some items sold at record prices during 2014

Chinese porcelain has attracted many native Chinese investors during the last two decades. The question is what really motivates them to repurchase items at record prices. Is it as simply a question of repatriating their heritage or are there other more subtle reasons behind it?

In order to analyse the reasons behind the investor's behaviour I have applied Bourdieu's sociological theories in this bachelor's thesis, it shows that repurchasing porcelain is not just about regaining their heritage. Apart from having a historic value it also has got a symbolic value as status markers. The analysis also shows that taste follows life-styles.

Furthermore, I have made an examination of a few items sold at a Scandinavian auction house at record prices in order to find out what has made those items especially desirable for the native investors. A comparative analysis has been used followed by a single analysis to estimate the item's special advantages.

To be able to compare the investor's taste more thoroughly I have has made a further empirical examination of a few items sold at moderate prices at the same international auction.

The two examinations conclude that the items which have been sold for record prices showed a superiority in quality, colour and rareness.

Innehållsförteckning

1 Inledning	2
Bakgrund	2
Syfte och frågeställning	3
Teori och metod	3
Avgränsningar	3
Forskningsöversikt	4
Definitioner och termer	4-6
Disposition	6
2 Historisk bakgrund	7
Porslinets väg ifrån Kina till Europa	7
Porslinstillverkning i Europa	7
De ostindiska kompanierna	7
Det svenska Ostindiska Compagniet, SOIC	7-8
Ostindienfararnas resrutt och Sveriges handelsutbyte med Kina	8
Det postkejsrerliga Kina	9
Deng Xiaoping	9
Vad kännetecknar kinesisk dekor?	10
Den västerländska porslinsdekoren kontra den kinesiska	10-11
3 Fem sålda kinesiska porslinsföremål till rekordpriser	12
Skålfat Porslin, Kina	12
Vas Porslin, Kina	13
Skål Porslin, Kina	14
Skålfat Porslin, Kina	15
Vas Porslin, Kina	16
Komparativ analys	17
Enskild analys	18-19
4 Fem sålda kinesiska porslinsföremål till moderata priser	20
Tallrikar i Imariporslin	20
Urna med lock	21
Vas i famille-rose färger	22
Rödglaserad vas	23
Bålskål med fat	24
Komparativ analys	25
Analys av begreppet kulturarv	26-27
Bourdieu's sociologiska teorier	27
Sociala begrepp i Bourdieus teorier	27-28
Gatsbykurvan och Bourdieu	28
Vilket/vilka av Bourdieus kapital representerar de kinesiska porslinsköparna?	28-30
5 Slutsatser och avslutande diskussion	30-32
Källförteckning	33-34

1 Inledning

Bakgrund till ämnesval

Ostasiatiskt porslin har fascinerat mig sedan barnsben och då kinesiskt sådant i synnerhet. Dekoren och de intensiva klara färgerna ger en speciell karaktär åt porslinet och det står sig bra i både en modern och en klassisk inredning. Det svenska Ostindiska Compagniet, SOIC (1731-1813) har fört med sig att det finns ostasiatiskt porslin i många svenska hem eftersom det importerades runt 30 miljoner porslinsföremål under den tidsperioden till Sverige.

I takt med att Kina har blivit en stormakt har också intresset från bemedlade kinesers sida att köpa tillbaka kinesiskt porslin ökat sedan 90-talet när de började finkamma marknaden, och slutbuden har ökat markant särskilt för exklusiva föremål under de fem senaste åren. Kinesiska köpare står idag för ca 80-90% av alla inköp av kinesiskt porslin på de svenska auktionerna och när det gäller föremålen i min undersökning för 100 % av inköpen enligt statistik från en expert på kinesiskt porslin hos Uppsala auktionskammare.

Jag kom i kontakt med auktionshuset och porslinsexperten som även är vice Vd när jag skulle låta värdera en kinesisk urna från 1800-talet. Han förklarade för mig hur svårt det var att veta var slutbuden skulle hamna eftersom marknaden var väldigt het och priserna i vissa fall kunde rusa iväg. Bestämde sig spekulanterna väl för att de ville ha ett föremål kunde de betala fantasisummor för godset.¹ Min nyfikenhet ledde mig därför till att vilja analysera vad det är som gör ett porslinsföremål särskilt eftertraktat ur de kinesiska investerarnas och samlarnas synvinkel och vad som särskilt motiverar dem att välja just porslin när det gäller att repatriera sitt kulturarv.

1 Van Wallegem, Cronje, vice Vd och ostasiatisk expert hos Uppsala Auktionskammare

Syfte och frågeställning

Min frågeställning kommer att vara att analysera *vad som motiverar att de kinesiska köparna återköper just kinesiskt porslin i så hög grad*. Vidare kommer jag att beröra frågan om *vilka preferenser de kinesiska investerarna hade när det gällde att betala fantasisummor för de exklusiva föremålen, i förhållande till de mer moderata slutbuden för de mindre exklusiva föremålen i min undersökning*.

Avgränsningar

I min uppsats kommer jag enbart att behandla kinesiskt porslin när det gäller det ostasiatiska porslinet. Jag kommer också att begränsa mig till kinesiska porslinsföremål som är köpta på Uppsala auktionskammarens två internationella kvalitetsauktioner under 2014 av kinesiska investerare och samlare eller deras lokala ombud i Uppsala.

Vidare kommer jag att begränsa mig till de fem porslinsföremålen som fick slutbud över miljonbelopp under året samt fem stycken porslinsföremål med slutbud under 100 000 kronor som jämförelseobjekt på samma auktioner som ovan.

Teori och metod

I min analys kommer jag att använda en *sociologisk teori* enligt Pierre Bourdieu när det gäller att försöka tolka varför kinesiska investerare bestående av institutioner och privatpersoner som grupp köper tillbaka sitt kulturarv bestående av kinesiskt porslin till så höga priser.

Pierre Bourdieu har i sin teori utvecklat begrepp som de tre kapitalen (ekonomiskt, kulturellt och socialt) vilka jag kommer att använda mig av när det gäller att diskutera frågan.

Undersökningen i min uppsats kommer att koncentreras till de ovan nämnda porslinsföremålen. Dessa två grupper av porslinsföremål kommer jag att göra en *komparativ analys* av för att försöka förstå vad som gör de dyrare föremålen mer attraktiva. För att fördjupa förståelsen för den kinesiska porslinstillverkningen kommer jag även att sätta in den i en *historisk kontext* och *definiera* begreppet *kulturarv*. Dessutom kommer jag att göra en *intervju* med den expert på kinesiskt porslin hos Uppsala Auktionskammare som jag tidigare kontaktat.² Underlaget för undersökningen av de enskilda föremålen har varit auktionshusets kataloger med fotografier från deras hemsida.³

² Van Walleghem, Cronje, ostasiatisk expert hos Uppsala auktionskammare, intervju 2014-12-20

³ <http://www.uppsalaauktion.se>

Forskningsöversikt

Eftersom fenomenet att kinesiska investerare och samlare köper tillbaka sitt porslin i stor skala är förhållandevis nytt finns det inte någon äldre forskning i ämnet. Jag är därför hänvisad till historisk litteratur som beskriver den svenska handeln med ostasiatiskt porslin samt porslinets historia.

Jag har blivit rekommenderad boken *Kinesiskt porslin – det vita guldet* av Björn Gremner och dottern Anna Gremner av sakkunniga inom auktionsbranschen⁴. Den är den mest heltäckande svenska boken i ämnet när det gäller historik, både när det gäller porslinet i allmänhet och olika kejsardynastier, genomgång av olika porslinstyper, porslinsdekorer och så vidare. För att komplettera har jag huvudsakligen använt mig av *Kinesiskt porslin och dess förhistoria* av Bo Gyllensvärd.⁵

Dessutom har jag tagit del av två artiklar från LUB Search, en artikel från en Londonauktion⁶ och en annan från en internationell auktionsförsäljning av en kycklingkopp.⁷ De styrker att kinesiska köpare är angelägna om och villiga att betala för att köpa tillbaka sitt kulturarv. Vidare har jag tagit del av två artiklar i ämnet från internet varav en från DN⁸ som bland annat behandlar kinesiska och ryska köparens återköp av sitt kulturarv.⁹ Men varken i ovanstående litteratur eller artiklar har man tagit upp saken ur en sociologisk synvinkel och studerat orsakerna till att de kinesiska köparna investerar i sitt kulturarv eller analyserat vad för sorts porslinsföremål de värderar högst. Att de köper tillbaka sitt porslin till rekordpriser är ju också en relativt ny företeelse från 90-talet. Den har ökat markant de senaste 5-10 åren enligt expertis från auktionshus¹⁰, detta i takt med att allt fler resursstarka investerare och samlare börjat köpslå om föremålen.

Definitioner och termer

Porslinstyper

Porslin tillverkas av den vita leran kaolin, fältspat och kvarts en blandning som ger helt vitt gods. Massan bränns i 1300-1350 grader vilket gör att porerna täpps till och godset blir helt vattentätt. I Kina skiljer man på lågbränd och högbränd keramik. En generell distinktion är dock att porslin är bränt i högre temperaturer än annat lergods samt att porslin innehåller porslinssten. En

4 Gremner, Anna & Gremner, Björn, *Kinesiskt porslin-det vita guldet*, AntikWest AB, Göteborg 2011, s.7

5 Gyllensvärd, Bo, *Kinesiskt porslin och dess förhistoria*, ICA-förlaget I Västerås 1977

6 *Chinese porcelain vase sold for record price at London auction* av Anna Tomforde från dpa, (Hamburg,Germany) 11/12/2010

7 *Ming-era "chicken-cup" auctioned for 36 M USD, smashing world record price for Chinese porcelain* av Kelvin Chan Canadian Press, the April 08, 2014

8 <http://www.dn.se/bostad/rariteter-ater-till-kina>

9 <http://www.dn.se/kultur-noje/konst-form/kineserna> tar hem sina kulturskatter

10 <http://www.uppsalaauktion.se>

kvalitetsbedömning av porslin innefattar transparens, vithet, hårdhet, kompakthet och elasticitet.¹¹

Exportporslin eller *compagnieporslin* är porslin tillverkat i Kina under 1600- och 1700-talen då handeln mellan Europa och Kina var som störst. Porslinet utfördes efter beställarens förlaga och fraktades med ostindienfarare.¹²

Det vita guld eller *Blanc de Chine* är monokromt, högbränt porslin i vitt som tillverkades i Fujianprovinsen i Dehua. *Det vita guld* kom att symbolisera porslin i största allmänhet.¹³

Blåvitt porslin anses av många vara det vackraste porslinet och består av vitt porslin innehållande mycket kaolin dekorerat med koboltblått. Det blåvita porslinet med en tjock och jämn dekor som tillverkades under kejsar Kangxi (1662-1722) tillhör det mest uppskattade porslinet.¹⁴

Polykromt porslin lanserades under slutet av 1600-talet och 1700-talet. De gröna och rosa emaljfärgsdekorerna har i Europa fått namnen *famille-verte* och *famille-rose*.¹⁵ I takt med exporten till Europa utvecklades porslinsdekoren eftersom Europa och Kina influerades av varandra. Generellt sett så värderas polykromt porslin högre än det monokroma och blåvitt.

Kejsardynastier vilka uppsatsen nämner:

Mingdynastin (1368-1644) är en 300 år lång dynasti med kejsare som efterträdde mongolkejsarna.

Mingvas har blivit ett begrepp för ett högkvalitativt och dyrbart porslin i blå underglasyr.¹⁶

Qingdynastin sträcker sig från 1644 till 1911. Karakteristiskt var att man försökte efterlikna porslin från Mingdynastin och porslinet nådde den högsta kvaliteten hittills.

Kejsarstämplar

Redan under Mingdynastin har traditionen funnits att märka porslin med tidigare kejsares *nianhao* eller regeringsperiodsmärke. Motiven var att man kunde få mera betalt för varan men framför all var det en sorts kvalitetsstämpling.¹⁷

11 Gremner, Anna & Gremner, Björn, *Kinesiskt porslin- det vita guld*, AntikWest AB, Göteborg 2011, s. 7

12 Ibid s. 84

13 Ibid s. 82

14 Ibid s. 37 & 58

15 Ibid, s. 60-64

16 Ibid s. 40

17 Ibid s. 12 & 122

Märken

Om man vänder på ett föremål av kinesiskt porslin finner man ibland en märkning som utgörs av tecken, symboler eller bilder. Det förekommer 3400 märken. Men det är inte nödvändigt att lära sig alla för att kunna datera kinesiskt porslin. Märkningen stämmer nämligen oftast inte med föremålets ålder, utan det är form, glasyr, måleri och massa som är de viktigaste faktorerna att ta hänsyn till vid bedömning. Det bästa är därför om godset förutom ett märke har ett årtal stämplat på sig. Ostämplat gods får man undersöka med avseende på färg, form och dekorationens kvalitet och försöka tidsbestämma det.¹⁸ I Europa brukar vanligtvis porslin som är märkt med nianhao som överensstämmer med tillverkningstiden beskrivas som mark and period.

Traditionen med plagiering har funnits länge i Kina och det är mer regel än undantag när det gäller porslin. Därför är det extra viktigt att porslingods undersöks av experter före försäljning som kan bedöma äkthet och kvalitet. Slitage, defekter och äldre märkningar som butiks- eller utställningsetiketter kan vara bra vägledning för att avgöra ett föremåls ålder.¹⁹

Disposition

Fenomenet med att kinesiska köpare återköper tillbaka sitt kulturarv kommer att behandlas i sin historiska kontext för att ge läsaren att få en inblick i den kinesiska kulturen och tänkesättet. Porslinets historia liksom de ostindiska kompanierna kommer därför att behandlas liksom Kinas historia kort efter kejsardömets fall till och med 1997. Den kinesiska smaken och dekoren kommer också att jämföras med den västerländska.

Därefter följer en presentation och komparativ analys av de fem dyrbaraste sålda föremålen i undersökningen. För att ytterligare göra en jämförelse gör jag en presentation och tolkning av fem porslinsföremål som såldes för moderata belopp under 100 000 kronor för att försöka ta reda på vilka kriterier som motiverar köparna att betala miljonbelopp. Begreppet kulturarv kommer även att behandlas separat. Vidare kommer Bourdieus teorier att presenteras och appliceras på de kinesiska investeringarna i min undersökning.

Sammanfattningsvis kommer jag att sammanställa analys- och tolkningsresultaten av mina undersökningar av porslinsföremålen samt försöka se hur Bourdieus teorier kan användas på den aktuella kinesiska situationen.

18 Van Wallegem, Cronje, specialist på ostasiatiskt porslin, Uppsala Auktionskammare, intervju 2014-11-20

19 Gremner, Anna & Gemner, Björn, *Kinesiskt porslin-det vita guldet*, AntikWest AB, Göteborg, 2011 s.12

2 Historisk bakgrund

Porslinets väg ifrån Kina till Europa

Marco Polo (1254-1324) var en venetiansk upptäcktsresande som förde kunskapen om porslin till Europa från Kina som var först i världen med att tillverka porslin och kom att bli 1000 år före Europa på detta område. Namnet porslin kommer från en snäcka i Medelhavet kallad Porzellana, medan det engelska ordet för porslin är just *china*.²⁰

Porslin skeppades till Europa under 1500-talet och under 1600- och 1700-talen var porslinshandeln som störst. Kina drabbades dock av ett invasions- och inbördeskrig mellan 1649-82 och en manchurisk dynasti tog makten vilket minskade deras export till väst och Kina tog då upp handeln med Japan istället.²¹

Porslinstillverkning i Europa

Under 1600-talet framställdes så kallat Delftporslin i nederländerna vilket var en slags fajans. Européerna kunde vid den tidpunkten inte själva framställa riktigt porslin eftersom kaolinleran inte var känd. När man upptäckte leran i Europa grundades 1709 en fabrik i tyska Meissen under August den starkes ledning. Den blev Europas första egentligaplatz för porslinstillverkning. Tillverkningen av porslin hölls i början hemlig vilket medförde att det tog tid innan fler fabriker kunde etableras. Porslinet började som en lyxartikel och gick till att användas av alla i dagens samhälle. Frankrikes första egentliga porslinsfabrik grundades så 1768, den berömda Sevresfabriken. I Sverige grundades den första porslinsfabriken, Rörstrandsfabriken 1726.²²

De ostindiska kompanierna

Europas handel med Kina startade i större skala vid mitten av 1500-talet. Under 1600 och 1700-tal grundades Ostindiska kompanier i Europa. De ostindiska kompanierna storhetstid var under 1700-talet då Ostindiska kompanier hade etablerats i England, Holland, Frankrike, Sverige och Danmark.²³

Det svenska Ostindiska Compagniet, SOIC (1731-1813)

Skotten Colin Campbell (1686-1757) och Niclas Sahlgren (1701-1776) överlade gemensamt om

²⁰ <http://www.dn.se/bostad/rariteter-ater-till-kina>

²¹ Gremner, Anna & Gremner, Björn, *Kinesiskt porslin-det vita guldet*, AntikWest Göteborg 2011 s.84

²² Ibid s. 85, 130-132

²³ Ibid s. 98

bildandet av ett svenskt ostindiskt kompani. För att kunna bedriva en säker och vinstgivande handel ansökte männen om en oktroj, det vill säga ett privilegium för ensamrätt på handel och sjöfart till Ostindien, öster om Godahoppsudden. Den 14 januari 1731 utfärdades den första oktrojen. Den formella upplösningen av bolaget skedde år 1813 när bolaget gick i konkurs.

Campbell var den drivande kraften bakom det Svenska Ostindiska Compagniet. I samband med att privilegiebrevet utfärdades blev han svensk adelsman. Som Sveriges ambassadör i Ostindien fick han dessutom fullmakt att främja handeln mellan Ostindien och Sverige.²⁴

Ostindienfararnas resruttt och Sveriges handelsutbyte med Kina

De svenska ostindiefararna utgick ifrån Göteborg och avseglade som regel vintertid för att dra nytta av vindarna. Man riktade sin handel främst mot Kina och hamnstaden Kanton.

De kinesiska handlarna å sin sida ville få betalt i silver och silverpiastrar som västerlänningarna förde med sig från Spanien. I Kina byttes dessa mot te, siden, kryddor, pärlemor, rotting och inte minst porslin.

I Europa var de orientaliska varorna mycket eftertraktade och en stor del av importen reexporterades till andra länder i Europa. Sammantaget medförde detta att kompaniets resor blev mycket lönsamma. Den kinesiska porslinsindustrin växte sig allt starkare som en följd av handeln med Europa och var starkast under kejsar Qianlong (1736-1795). Exportporslin tillverkades i stora kvantiteter. Bruksporslin som serviser med mattallrikar, bärtallrikar, uppläggningsfat, skålar, terriner, såssnipor, krämkoppar, tedosor och saltkar tillverkades för Europa i stor mängd.²⁵

Sammanlagt avgick 132 expeditioner från Sverige, främst till Kanton i Kina. Av dessa skepp förliste åtta. Ostindiska kompaniet var positivt för Sverige på många sätt. Bolaget var till exempel en stor arbetsgivare och bidrog till att främja Sveriges handel och skapa internationella kontakter. De ostindiska varorna utgjorde en stor del av Sveriges export vid denna tid. Det var mycket lönsamma resor och investerare blev förmögna på handeln. Kompaniets framgång betydde mycket för staden Göteborg.

Handeln med Kina medförde att nya vanor, som te-, choklad-, och punschdrickande introducerades i Europa. Västerländsk arkitektur och inredning influerades av det exotiska landet i öst, kinesisk konst blev modernt och stilen kom att kallas *kineseri*. Trädgårdar och kinesiska lusthus uppfördes på många gods runt om i Sverige och förmögna familjer inredde speciella *Kinarum* som fylldes av kinesiska prydnader.²⁶

24 Gremner, Anna & Gremner, Björn *Kinesiskt porslin-det vita guld*, AntikWest AB, Göteborg 2011 s. 98 & 99

25 Ibid s. 99

26 Ibid s. 99-101

Det postkejsrerliga Kina

1911 föll kejsardömet i Kina och en del av kulturarvet såsom *porcelain såldes ut* eftersom det symboliserade vanstyre, fattigdom och förtryck. Landet blev republik och inbördeskrig följde. Kommunistpartiet och Röda armén tog över 1949 och Folkrepubliken Kina bildades och Mao Zedong blev enväldig ledare från 1949 fram till sin död 1976.²⁷

Mao iscensatte den kinesiska *kulturrevolutionen* 1966 som varade till hans död. Mao ville rensa ut allt gammalt borgerligt och feodalt tänkande från kejsartiden och i sin jakt på att förstöra alla spår efter den gamla kejsartiden *krossades ytterligare porcelinsföremål* som sågs som symboler för det gamla Kina. Man kan jämföra det med en sorts *Damnatio memoriae* genom förstörandet av föregående regims symboler av.

Reformatören Deng Xiaoping (1904-1997)

Deng var Kinas ledare år 1978 till sin död 1997. Han var det postmaoistiska, reformvänliga och öppna Kinas arkitekt till sin död 1997. Han *reformerade handeln* som har bidragit till att Kina idag är världens främsta ekonomiska stormakt. I takt med att landet har fått ökande rikedomar har det vuxit fram en medelklass som omfattar ca en halv miljard människor av landets totala 1,350 miljarder.²⁸ Ur denna grupp har det utkristalliserats en grupp kapitalstarka investerare och samlare som önskar köpa tillbaka landets kulturarv, både det som hamnat i väst under 1900-talet och tidigare.

²⁷ Hägerdal, Hans, *Kinas historia*, Historiska Media Lund 2008, ss.231, 265 & 283

²⁸ Evans, Richard, *Deng Xiaoping and the making of modern China*, Hamish Hamilton, London 1993 ss.301-109

Vad kännetecknar kinesisk dekor?

I Kinas långa historia har symboler inom konstens värld länge spelat en betydande roll. Symboler och lyckobringande tecken återfinns på allt från konstföremål och arkitektur till kläder och teknikprylar. Den symboliska innebörden i porslinsdekorer har ofta sitt ursprung i religion och tro. Motiv med taoistisk innebörd, konfucianska ideologier och buddhistiska symboler är vanligt. Det kinesiska språket har många ord som låter lika men har olika betydelse liksom samma skrivtecken har olika betydelse.

Lycka är exempelvis fundamentalt inom den kinesiska symboliken och begreppet återfinns i många välsignelser såsom tur, framgång, glädje, långt liv, rikedom och harmoni.²⁹

Långt liv är en viktig önskan i taoismen, äldre människor är mycket högt respekterade och önskan om ett långt liv återspeglas i porslinsdekorer. Odödlighet, långt liv och lycka är de vanligaste innebörderna i dess symbolik. Vanliga symboler är växter, frukter, djur, fabeldjur och gudar. Färger är också symboliska inom den kinesiska konsten. Rött är mycket uppskattat men var inte så eftertraktat före Mingperioden. Gult som är kejsarens färg var under en tid bara förbehållet honom.³⁰

Den västerländska porslinsdekoren kontra den kinesiska

Generellt sett är den kinesiska smaken och dekorspråket under århundradena mer konformistisk än det västerländska. När jag menar den västerländska så menar jag främst den tyska, franska, holländska och engelska dekoren på porslin. Kineserna har känt till porslinstillverkning under nästan 2000 år och räknar man även mer lergods har de en tillverkningstradition på 10 000 år. Produktionen har även koncentrerats till ett område i Kina Jiangxiproinsen i södra Kina, och en stad Jingdezhen. Staden har naturliga förutsättningar för porslinstillverkning i och med att området är rikt på kaolinlera och porslinssten.³¹

Det västerländska porslinet är inte lika *homogent* som det kinesiska under olika perioder. Porslinsindustrier har utvecklats i olika centra i såsom i Tyskland, Holland, Frankrike och England. Dessa har naturligtvis utvecklat speciella nationella särdrag både när det gäller design och material. Meissenporcelain skiljer sig ganska markant från exempelvis Wedgwoodporcelain när det gäller både formspråk, dekor och kvalitet på porslinet. Följaktligen skiljer sig också den västerländska dekoren mera åt sinsemellan än den kinesiska. Det europeiska porslinet har en dekor som i färg och form

29 Morejohn Booz, Ingrid, *Kinesiska symboler*, forma Publishing Group, Västerås 2008 s. 11-12

30 Gremner, Anna & Gremner, Björn, *Kinesiskt porslin -det vita guld*, AntikWest Göteborg 2011 s 112-113

31 Ibid s.80

huvudsakligen tilltalar den västerländska smaken rent estetiskt och är ofta modeberoende.

Västerlandet har inte traditionen av att *göra kopior* av gammal klassisk dekor efter olika kejsardynastier. Porslinet i Europa har inte heller samma *tidlösa symbolspråk* i form av tur-och lyckosymboler utan dekoren är mera heterogen och saknar vanligtvis symboler.

Den månghundraåriga traditionen av plagiering har ställt till det när det gäller att bedöma ett föremåls äkthet än idag på auktionshusen. När priserna har rusat iväg är det också lönsammare att göra kopior och kinesiska porlinsexperter anlitas för att göra noggranna undersökningar av porslinsföremålen i Västvärlden innan de bjuds ut till försäljning. Kinesiska porslinsföremål som hamnat i väst har i vissa fall en större trovärdighet som äkta eftersom risken att komma över en oäkta vara inte är lika stor här.³²

³² <http://www.dn.se/kultur-noje/konst-form/kineserna> tar hem sina kulturskatter

3 Presentation och analys av fem kinesiska porslinsföremål till rekordpriser sålda på internationella kvalitetsauktioner 2014

fig.1

(Uppsala auktionskammare)

Skålfat Porslin, Kina, Qianlongs märke och tid

Utrop: 100.000-200.000 kr

Klubbat pris: 8 500 000 kr

Dekoren är i underglasyrblått och drakarna i järnrött. I mitten syns en drake sedd framifrån placerad i en medaljong med vågor i blått. Den har fem klor vilket symboliserar kejsaren som jagar en flammande pärla och är omgiven av en bård bestående av två två-klonade och två tre-klonade drakar. Drakarna är målade i böljande rörelser och bården är dekorerad med blåa moln. På undersidan finns en kejsarstämpel med Qianlongs märke (1736-1795). Skicket är gott.³³

³³ <http://www.uppsalaauktion.se/a:20140610/0:1040/skalfat>

fig. 2 (Uppsala auktionskammare)

Vas Porslin, Kina, Qianlongs märke och tid. Dekor i underglasryblått

Utrop: 300.000 – 500.000 kr

Klubbat pris: 2 300 000 kr

En bullig vas med avsmalnande hals med dekor i rika koboltblå färger. Foten är dekorerad med blomsterslingor följt av stiliserade blad i en bård. Lotusblommor sedda framifrån pryder den nedre delen av det bulliga partiet vasen med slingrande bladförsedda stälkar. Ovanpå följer en stiliserad bård av tättsittande blad följt av en bård av framifrån målade lotusblommor. En meanderslinga dekorerar övre delen av halsen. En bård av höga Keyfret (en sorts dekoration) dekorerar mittpartiet av halsen och en bård av stiliserade löv pryder övre partiet av halsen. Mönstret är i traditionell 1400-talsstil. På undersidan finns ett sigill med sex stycken tecken vilket intygar att den är ifrån Qianlongs märke och tid (1736-1795). Skicket är gott.³⁴

³⁴ <http://uppsalaauktion.se/a:20141202/0:890/vas>

fig. 3

(Uppsala auktionskammare)

Skål Porcelain, Kina, 1600-tal, An hua-dekor av drakar invändigt

Utrop: 40.000 – 60.000

Klubbat pris: 2 300 000 kr

An hua-dekor är en dold invändigt ristad *hidden-decoration* som endast kan ses i ett visst ljus. Skålen är ifrån 1600-talet. Den är monokrom i vitt och porcelinet är högkvalitativt. Tekniken är mycket komplicerad och anses vara ett mästerverk för sin period. På undersidan finns en utställningsetikett där man kan läsa *Ralph M. Chait Chinese Art*. Skicket är gott.³⁵

35 <http://uppsalaauktion.se/a:20141202/0:938>

fig. 4

(Uppsala auktionskammare)

Skålfat Porslin, Kina, Hongzhis märke och tid. Dekor i underglasyrblått mot gul fond

Utrop: 150.000 – 200.000

Klubbat pris: 1 750 000 kr

Hongzhis kejsarperiod (1488-1505) inföll då *Mingdynastin* härskade i Kina. Ett mycket sällsynt skålfat med gul grundfärg. I mitten av fatet är två utslagna gardenior och två knoppar målade med i en böljande stil med detaljerade blad. Skålfatet är troligtvis giftermålsgods eftersom två gardenior på samma kvist betyder en livslång relation på kinesiskt symbolspråk. Mittpartiet är omgivet av fyra bladkvistar med granatäpplen, persimoner, druvor och en lotuskvist. Fatet har en hög kant och på undersidan av den är det en bård av blåmålade kameliablommor mot den gula transparenta gula grundfärgen. På undersidan finns ett märke och tid som intygar att skålfatet är ifrån Hongzhis period. Skicket är gott förutom en spricka på 4 cm.³⁶

³⁶ <http://www.uppsalaauktion.se/a:20141202/0:910/skalfat>

fig. 5 (Uppsala auktionskammare)

Vas Porslin, Kina, Jiaqings märke och tid. Dekor i emaljfärger

Utrop: 15.000 – 20.000 kr

Klubbat pris: 2 600 000 kr

De slanka golvvasen i balusterform är extremt sällsynt och utförd i emaljfärger i famille-rose. Vasen är giftermåls gods och grundfärgen är rubinröd. Handtagen längst upp på halsen är ljusblå i en böljande och utrullad form. På var sin sida av vasen finns två shuangxi-märken i guld. På halsen persikofärgade lotusblommor. Mittpartiet pryds av ett par stiliserade blå drakar med svampar i munnen och lotusblommor sedda framifrån med slingrande bladverk i grönt, blått, turkos och gult. Bårder av stiliserade blad dekorerar vasen upptill och nedtill. En bård av Ruyi-huvuden slingrar sig runt foten i blått. På undersidan som är turkosfärgad pryder Jiaqings (1796-1820) märke och tid. Några reparationer som inte stör helheten.³⁷

³⁷ <http://www.uppsalaauktion.se/a:20141202/0:1034/vas>

Komparativ gemensam analys av ovanstående empiriska undersökning

För att undersöka vad som har attraherat de kinesiska köparna har jag valt att göra en komparativ analys av porslinsföremålen med avseende på färg, form, sällsynthet, ålder och kvalitet på porslin och dekormålning.

Tre av föremålen är skålfat eller en skål medan två stycken är vaser. Det är alltså alla fem *bruksföremål* och har även använts som sådana. Alla föremålen är hållna i den *typiska kinesiska färgskalan* (vitt, svart, rött, gult och blått). Formerna är harmoniska liksom den regelbundna dekoren. *Skicket är gott* för alla föremålen och i de fall det förekommer små skador och sprickor är de lagade på ett professionellt sätt. Alla fem föremålen har också det gemensamt att de *inte är exportporslin* och alltså är tillverkade för den *inhemska kinesiska marknaden* med kinesisk dekor. Inhemskt porslin har i en del fall sålts eller skänks bort till exempel kungahus av det kinesiska kejserliga hovet vid ett senare tillfälle och på så sätt hamnat i utlandet. Enligt experter på auktionshuset är det främst missionärer eller de som har arbetat med infrastruktur som har kommit över inhemskt porslin. Detta medför att det finns en begränsad mängd av det inhemska porslinet till salu utomlands. Man köper tillbaka porslin främst från Europa och USA som har begränsade mängder av det.³⁸

Fyra av föremålen har en *nianhao* som certifierar äktheten och åldern, medan skålen i fig 3 har en *etikett* på undersidan, förmodligen en utställningsetikett som anger att porslinet är ifrån 1600-talet och kan på så sätt styrka åldern. Det allra bästa är förstås om föremålet har ett *nianhao*. Har det inte det kan godset fortfarande vara högattraktivt. Experter på kinesiskt porslin på auktionshuset fastställer om föremålet ska anses tillhöra en viss period efter en grundlig undersökning. Tre av föremålen är mycket *sällsynta* och två av föremålen är *giftermåls gods*. Alla porslinsföremålen har också kinesiska *lyckosymboler* av något slag även om dekoren är dold på ett av föremålen (fig. 3).

Tre av föremålen kan kopplas till *Mingdynastin*. Antingen genom att vara tillverkade under eller i slutet på perioden (fig. 3 & 4) eller genom att kopiera ett Mingmönster (fig.2). Två av föremålen tillverkades under *Qingdynastin* (fig. 1 & 5). Det sistnämnda började på 15.000-20.000 kr för att slutligen landa på slutbudet 2.600.000 kr vilket inte en expert kunde förutse.

38 Van Wallegem, Cronje, specialist på ostasiatiskt porslin, Uppsala Auktionsverk, intervju 2014-12-20

Enskild analys av ovanstående fem porslinsföremål

För att jämföra *porslinsföremålen* ytterligare gör jag nedan en *analys* av dem enskilt för att undersöka om det finns några gemensamma kvaliteter.

Skålfatet (fig.1) från *Qianlong* är det föremål som har värderats högst av köparna. Det har en harmonisk rund form och är storleksmässigt imponerande genom sina 47,5 cm i diameter. Skålfatet är polykromt i klassiskt koboltblått och järnrött och fatet har märke och tid *Qianlong* (1736-1795) vilket var en kejsarperiod när man tog efter tidigare stora epokers porslinsmålning. Fatet har ett traditionellt mönster med fem drakar. Porslinet håller hög kvalitet och utförandet av dekoren är högklassigt. Föremålet utmärker sig genom sin *storlek, symmetri och harmoniskt skickligt utförda drakdekor, enastående skick och vackra färgkombination.*

Vasen (fig.2) har också märke och tid efter *Qianlongs* kejsarperiod och man har tagit efter *Ming*-perioden när det gäller färg, form och målningsteknik. Formen är klassiskt bullig med en lång och smal hals liksom färgen blåvitt i den vackra koboltblå färgen. Målningen är utförd skickligt i en *hipe and pile effect* vilket förekommer på föremål med en blå underglasyr. Tekniken går ut på att man målar mörka, violetta eller svarta prickar vilket kan bero på orenheter i den koboltblå färgen. Tekniken användes främst under 1300- och 1400-talen och kopieras ofta perfekt i förfalskningar. Halsen smyckas av flera traditionella stiliserade bårder. Mittpartiet pryds av lotusblommor sedda framifrån med ett sirligt utrullat bladverk. Vasen utmärker sig genom den *skickligt utförda klassiska dekormålningen och porslinskvaliteten.* Den är alltså en *skickligt utförd 1700-talskopia* av en *klassisk 1400-tals Mingvas.*

Skålen (fig.3) skiljer sig från de övriga genom att den inte har någon synlig dekor utan är monokromt vit. I själva verket har den en hidden decoration en *An hua*-dekor i form av drakar på insidan och band på utsidan som är täckt med vit färg och som endast kan ses i ett visst ljus. Denna dekor är mycket komplicerad och anses som ett mästerverk för sin tid och man har svårt att utföra den än idag.³⁹ Skålen är tillverkad någon gång under 1600-talet, en period vid vilken *Mingdynastin* tog slut.

Den är endast 18,5 cm i diameter vilket gör den till det minsta föremålet i min undersökning.

39 Gyllensvärd, Bo *Kinesiskt Porslin och dess förhistoria*, ICA-förlaget AB, Västerås 1977 s. 80

Porslinet håller en mycket hög kvalitet genom sin transparens och renhet. Det är snarare porslinet som talar i det här föremålet istället för dekoren som är enastående och vackert i sin skenbara enkelhet. Föremålet utmärker sig genom sin *komplicerade dekorteknik* i sin *vackra klassiska enkelhet* och *porslinets enastående kvalitet*.

Skålfatet (fig.4) är polykromt och har en gul grundfärg dekorerad med två blå gardenior med knoppar på själva mittpartiet på skålfatet. Föremålet är mycket sällsynt och från *Mingdynastin*. Gult är symbolen för kejsaren som vi har purpur i väst, och det är sällsynt med porslin från perioden med gul grundfärg. Jag utesluter inte att det kan vara ett giftermålgods eftersom det är två gardenior på samma kvist eftersom gardenior symboliserar evig kärlek mellan två som älskar varandra. Skålfatet har en bred kant med fyra kvistar med granatäpplen, druvor, persimoner och lotusblommor. På undersidan av skålfatet finns kamelior målade i en sammanhängande bård.

Föremålet utmärker sig genom sin *sällsynthet*, *ovanliga färgkombination* och *harmoniska, mjuka blomdekor*.

Den rubinröda golvvasen (fig.5) har en elegant balusterform och är också ett giftermålgods. Den är extremt sällsynt men är också det yngsta porslinsgodset i min undersökning (Jiagings kejsarperiod 1796-1820). Den har två handtag i ljusblått på var sin sida av halsen. Den rika dekormålningen med bland annat typisk kinesisk ruyi-huvuden är mycket skickligt och regelbundet utförd. Vasen har dubbla lyckosymboler dekorerade på halsen och på mitten och på sidorna av vasen för att understryka att det är ett giftermålgods. Stjälkar och blad är utrullade (scrolled) vilket ger en mjuk, levande dekor som ger ett harmoniskt intryck. De varma turkosblåa, gula, persiko och gyllene färgerna är perfekt synkroniserade på en vas som är visuellt mycket tilltalande. Formatet (33 cm hög) tillhör de större i undersökningen vilket ger vasen pondus. Föremålet utmärker sig genom sin *sällsynthet*, *polykroma skönhet*, *eleganta form*, *enastående skick* och det *harmoniska utförandet* av dess *rikliga dekormålning*.

4 Presentation och komparativ analys av fem kinesiska porslinsföremål sålda till moderata priser på internationell kvalitetsauktion 2014

fig. 6

(Uppsala Auktionskammare)

Tallrikar, 8 st Imariporslin i famille-verte färger, 1700-tal

Utrop: 16 000 – 18 000 kr

Åter till säljaren

Porslinet som är kinesiskt polykromt Imari-porslin tillverkades under första delen av 1700-talet. Det utvecklades under Kinas handel med Japan under 1600-talet och var vanligtvis i rött, blått och guld. Dekoren är i famille-verte och avbildar ett plommonträd i mitten med svampar och krysantemum. Bården på ytterkanten är ett band av cartouche med ornament av blommor. Porslinet är typiskt exportporslin och har ingen kejsarstämpel eller märke. Tallrikarna har en hel del defekter så som oreparerade sprickor och märken av slitage.⁴⁰

40 http://uppsalaauktion.se/a:20141202/0:997/tallrikar_atta_st

fig. 7

(Uppsala auktionskammare)

Urna med lock, oktogonal med glasyr i underglasyrblått, Jiaqing perioden (1796-1820)

Utrop: 10.000-15.000 kr

Klubbat pris: 30.000 kr

Dekor av lotusblommor och mandarin ankor i en damm. Urnor användes ursprungligen som gravgods. Godset är exportporslin och saknar kejsarstämpel och märken. På undersidan finns fyra tecken som betyder fred och frid under himlen. Flera reparationer och oreparerade skador förekommer. Knoppen är exempelvis synligt reparerad och halsen har en oreparerad skada.⁴¹

⁴¹ http://upsalaauktion.se/a:20141202/0:920/urna_med_lock

fig. 8 (Uppsala auktionskammare)

Vas i porslin, dekor i famille-rose färger, Qianlong (1736-1795)

Utrop: 20.000-25.000 kr

Klubbat pris: 18.000 kr

Godset är exportporslin och har varken kejsarstämplar eller märken. Dekoren är kinesiskinspirerad med persikoblommor, granatäpplen och fugu citrus men följer inte den klassiska famille-rose dekoren. Formen på vasen är ovanlig, en balusterform med en fyrkantig avslutning och öppning vid halsen. Bambuliknande bårder längs kanterna. Vasen är monterad på en träfot. Små sprickor och reparationer förekommer.⁴²

⁴² <http://uppsalaauktion.se/a:20141202/0:1041/vas>

fig. 9 (Uppsala auktionskammare)

Rödglaserad vas med europeisk bronsmontering, 1800-tal

Utrop: 3.000 – 4.000 kr

Klubbat pris: 7.000 kr

Vasen är monokrom och monterad i en fot i förgylld brons och med en bård av förgylld brons kring halsen.

Porslinet är odekorerat. Det är exportporslin från 1800-talet i västerländsk stil utan stämplars eller märken. Godset är reparerat men utan synliga defekter.⁴³

⁴³<http://uppsalaauktion.se/a:20141202/0:1033/vas>

fig. 10

(Uppsala auktionskammare)

Bålskål med fat, 1767

Utrop: 10.000 – 15.000 kr

Klubbat pris: 34.000 kr

Grundfärgen är gråaktig med dekor i guld och vitt. Banco-sedel daterad 1767. Blomdekor och guldkant i västerländsk stil. Inga kejsarstämplar eller märken. Godset är ett typiskt exportporcelain med till och med en avbildad transportsedel med växelkurs 200 kr i kopparmynt. Skålen har sprickor och fatet har mindre defekter.⁴⁴

⁴⁴ http://www.uppsalaauktioner.se/a:20141202/0:1101/balskal_med_fat

En komparativ analys av ovanstående fem porslinsföremål till moderata priser på den internationella auktionen 2014.

För att ytterligare försöka ta reda på vad de kinesiska investerarna har för smak och preferenser har jag valt att jämföra föremålen sålda till rekordpriser med porslinsföremål sålda till mera moderata priser på samma auktion. Presentationen visar att ett föremål har fått återrop och ett föremål har gått för under utropspris. Jag har valt att jämföra dessa med de dyrare föremålen med avseende på färg, form, sällsynthet, ålder och kvalitet på målning och dekor.

Alla fem föremålen är *exportporcelain* vilket innebär att de håller *lägre kvalitet* än porcelin för en inhemsk marknad både när det gäller porcelinskvalitet och dekormålning. *Imari* och *famille-rose* porcelin tillhörde det *vanligaste exportporcelinet* och tillverkades i stora mängder.

Urnan (fig. 7) sticker lite ut från de övriga eftersom den kan förknippas med *gravgods* vilket kan vara en nackdel då gravgods generellt är mindre attraktivt på marknaden. Alla fem *saknar kejsarstämplar och märken* utom urnan som har en önskan om ”fred och lugn under himlen” målat på undersidan.

Tre av föremålen är målade i *europiskt influerade färger* som pastell och grått (fig. 6,8,10). De två vaserna är oregelbundna ur kinesisk synvinkel, den röda (fig. 9) för att den har inslag av guldbrons och *famille-rose* vasen (fig. 8) för att den har en fyrkantig öppning och fot men är mjukare formad på mitten. I Kina ses särskilt harmoni som skönhet vilket inte är till dess fördel.

Föremålen är *inte särskilt sällsynta* även om bålskålen och fatet med banco-sedeln nog inte tillhör det vanligaste. Föremålen (fig. 10) attraherar dock inte kinesiska köpare eftersom de är så markant västerländskt influerade.

Inget av föremålen är tillverkade under Mingperioden, men Jiaqing och Qianlong är representerade. De två sistnämnda perioderna finns även i min undersökning över gods i miljonklassen (Qingdynastin).

Slutligen är *skicket inte det bästa* på samtliga fem föremål. Även om porcelin lätt får skador får de inte vara för stora, många eller oprofessionellt gjorda. Några enstaka nubb och osynliga sprickor kan man tolerera enligt expertis från auktionskammaren utan att priset påverkas alltför mycket.⁴⁵

Sammanfattningsvis är ovanstående porslinsföremål inte kinesisk smak m.a.p. exportporcelin, nianho, kvalitet, färg, form, sällsynthet och skick. Mingporcelin finns inte heller representerat.

45 Van Wallegem, Cronje, expert hos Uppsala auktionskammare, intervju 2014-12-20

Analys av begreppet kulturarv

Ett lands kulturarv är viktigt därför att det berättar för oss hur samhället sett ut genom tiderna och hjälper oss att förstå varför det ser ut som det gör idag. För ett lands identitet är det viktigt att man har ett kulturarv att visa på och ju äldre det är dess bättre. Ägande av hemlandets kulturföremål visar på makt eftersom landets regering eller makthavare har kunnat behålla eller *repatriera* (återföra till hemlandet) värdefulla föremål och många länder gynnar återköp av kulturarv genom vissa skatteförmåner och den kinesiska staten planerar att tusentals nya museer.⁴⁶ Många kulturskatter i världen har under historien lopp blivit krigsbyten och hamnat i erövrarnas händer. Därför har det många gånger blivit etiska dispyter mellan exempelvis forna kolonialländer och deras erövrare om kulturskatter som hamnat i kolonistatörernas händer.

Kinas kulturskatter i Sverige har dock främst hamnat här genom den stora handeln med ostindiska kompaniet, samlare, krigsbyten ifrån Europa under Gustav II Adolf, missionärer, gåvor till hovet, framstående forskare och arkeologer som hjälpte till att gräva fram artefakter under början av 1900-talet i Kina då stora infrastrukturella projekt genomfördes. Kinesiskt porslin har alltså hamnat i Sverige på en rad olika sätt, med olika nivåer av etiskt berättigande. Under de senaste fem åren har kinesiska köpare bjudit över varandra i sin iver att återerövra sitt kulturarv. Som jämförelse kan man ta ryska oligarker och affärsmän som för tio år sedan bjöd över varandra på samma sätt för att återbörda det ryska kulturarvet.⁴⁷

Om man jämför ca 100 år tillbaka i Kina fanns det inte lika många resursstarka köpare av porslinet efter kejsardömets fall och en del av porslinet var inte lika eftertraktat då som nu som pilgrimsflaskor (en flaska med cylindrisk form med platta sidor och handtag) och tulpanvaser (öppningen av vasen är täckt och har 4-6 öppningar för tulpaner) från slutet av 1800-talet som nu har blivit eftertraktade.

Enligt Panofskys ikonologiska teorier kan man i ett kulturellt uttryck som i det kinesiska porslinet, avläsa en kulturs underliggande principer.⁴⁸ Detta blir särskilt tydligt i ett land som Kina som har en sådan homogen befolkning och är centralstyrt sedan årtusenden. Det kommunistiska Kina under den första halvan av 1900-talet har inte kunnat utrota de fundamentala värdena som finns i Kina sedan årtusenden och som återspeglar sig i porslinet. Mycket av Kinas historia uttrycks också i porslinet särskilt i bruksföremålen till skillnad ifrån väst där historien ger avtryck och speglar sig i tavlor, skulpturer och arkitektur med mera. *I dekor-, form-, och färgspråket på*

46 Cuno; James, *Who owns Antiquity?*, Princeton University Press 2008, s. 18-19

47 http://www.dn.se/kultur-noje/konst-form/kineserna_tar_hem_sina_kulturskatter

48 Boström, Hans-Olof, *Panofsky och ikonologin*, Karlstad University press 2004 s. 21

föremålen i min undersökning kan man utläsa och tolka en blandning av perfektionism, harmoni, enkelhet, enhetlighet och respekt för en långsiktig tradition inte minst när det gäller att tro på lyckosymboler vilka kan sägas vara själva essensen av de kinesiska idealen.

Pierre Bourdieus sociologiska teorier

Pierre Bourdieu (1930-2002) var en fransk professor i sociologi, kulturanthropolog, medieteoretiker samt författare. Enligt Bourdieus teorier kan olika klasser särskiljas genom deras attityder till konst och skönhet.

Sociala begrepp i Bourdieus teorier

Med *ekonomiskt kapital* menas traditionellt inkomstnivåer och ägande av kapital som kan vara olika tillgångar såsom företag, fastigheter och mark.⁴⁹

Socialt kapital kan vara ett statusbetonat arbete som universitetslärare eller hög chef.

Även om personen ifråga inte äger universitet eller företaget och på så sätt har den ekonomiska makten så har de personerna förfogande över makt. Socialt kapital kan också vara tillgång till ett inflytelserikt nätverk.⁵⁰

Pierre Bourdieu beskriver maktstrukturer i sina sociologiska teorier. Han djupanalyserar klassbegreppet när han betonar att det inte bara är en fråga om höga inkomster och ägande av kapital som man traditionellt gör när man ska definiera olika klasser. Det ekonomiska kapitalet är bara en faktor. Man måste även ta hänsyn till det *kulturella kapitalet* och det *sociala kapitalet* när man gör en klassanalys. Bourdieu anser vidare att det finns kulturella skillnader mellan de olika klasserna när det gäller exempelvis utbildningsnivå och bildning som medför att det finns fler hinder än de ekonomiska och att det faktiska ägandet bara är en del av klassbegreppet.⁵¹ De olika klasserna skapar sig olika kulturer som försvårar för den enskilde att göra en klassresa.

Det *symboliska kapitalet* är inte ett kapital i sig utan ett tillstånd hos de övriga tre ovanstående kapitalformerna. Ett kapital blir symboliskt först när dess värde erkänns av andra agenter inom samma fält.⁵²

Istället för att tala om samhället föredrar Bourdieu att tala om det *sociala rummet* eller *fältet*. Det har koder med specifika regler och värderingar. Ett socialt fält är en grupp av människor som förenas där genom ett gemensamt intresse.⁵³

49 Bourdieu, Pierre, *The field of Cultural Production, Essays on Art and Literature*, Polity Press Cambridge 1993 s. 68

50 Ibid s.54 & 68,

51 Bourdieu, Pierre, *Distinction – A Social Critique of the Judgement of Taste*, Routledge Classics 1984 s. 16-18 & 283

52 Bourdieu, Pierre, *The Field of Cultural Production*, Polity Press, Cambridge 1993 s.7, 15 & 41

53 Bourdieu, Pierre, *Distinction-A Social Critique of the Judgement of Taste*, Routledge Classics 1884, s. xvi, xix, 573

Habitus är den del av individen som den är omedveten om och förnekas av individen. Habitus är gårdagens person som aktivt påverkar nuet och individens handlingar. När en grupp lever under homogena förutsättningar homogeniseras deras grupp eller klass, därmed skapas en grupp som är deras historia och värderingar.⁵⁴

Enligt Bourdieu är *smak* ett uttryck för olika sociala gruppers livsstilar och inte något medfött. Dessa speglar en position i en kollektiv livsstil som ger uttryck för olika tillgångar på olika kapital. Detta kan man se uttryckas tydligt genom *smakförändringars korrelation till social mobilitet*. Deras utvecklade habitus är det överförda/reproducerade kapitalet (ekonomiska, kulturella, sociala och symboliska) som individerna förvärvat. Utbildningssystemet är centralt men även tankar, ideer och värderingar som individerna förvärvat tidigt under uppväxten.⁵⁵

Gatsbykurvan och Bourdieu

Nyligen presenterade Barack Obamas ekonomiska rådgivare en så kallad *Gatsbykurva*, efter Scott Fitzgeralds romanfigur the Great Gatsby från 1925. Där upptäckte man ett oväntat samband mellan klassklyftor och social rörlighet. I länder med stora ekonomiska klyftor gör färre personer klassresor jämfört med länder med små klyftor där det finns en större social rörlighet⁵⁶. Vilket medför att länder som Sverige har avsevärt mycket större rörlighet än exempelvis USA och Kina generellt sett.

Detta samband stärker Bourdieus teori om att det är svårt att göra klassresor när klassklyftorna är för stora. Kinas ekonomi har dock expanderat starkt under de senaste 25-30 åren vilket har medfört att både staten och en grupp i samhället bestående av entreprenörer och andra har byggt upp stora förmögenheter under kort tid.

Vilket/vilka kapital representerar de kinesiska porslinsköparna av idag?

Köparna i min analys till de fem dyraste ovanstående porslinsföremålen är antingen kinesiska förmögna privatpersoner eller institutioner. Den exakta fördelningen kan jag av diskretionsskäl tyvärr inte ange. Men vad de två grupperna har gemensamt är att de förfogar över stora summor pengar, det vill säga *ekonomiskt kapital*.⁵⁷

Jag antar också att de delar det *sociala kapitalet* eftersom personerna som inköper porslinet rimligtvis representerar antingen ett museum och/eller är en person med stor maktbefogenhet i kraft av sin position och/eller förmögenhet och som har ett stort kontaktnät.

Det svenska auktionshuset har kontor både i Beijing och Hongkong med inhemsk personal som

54 Bourdieu, Pierre, *Distinction-A Social Critique of the Judgement of Taste*, Routledge Classics 1984 s.166-68

55 Bourdieu, Pierre, *The Field of Cultural Production*, Polity Press, Cambridge 1993, s.7, 15 & 41

56 Forskning & Framtid nr 4, 2014, Bonniers Förlag

57 Van Wallegem, Cronje, expert hos Uppsala Auktionskammare, intervju 2014-12-20

talar mandarin vilket är ett kontaktnät som tipsar om nyinkomna dyrgripar för de kinesiska samlarna vilket är ett *socialt kapital*

Enligt Bourdieu räcker det inte med ekonomiskt kapital för att en person ska kunna göra en klassresa. Man måste även ha ett kulturellt kapital och helst också socialt kapital för att bli accepterad i exempelvis överklassen som i det här fallet. *Investerare* och *samlare* antingen det är en grupp människor eller en nybliven ekonomisk stormakt som Kina, eftersträvar att äga klassmarkörer som ger status. Det är därför naturligt att man köper på sig statussymboler som blir klassmarkörer för att på så sätt erhålla ett *kulturellt kapital*.⁵⁸

Institutioner som museer köper in kinesiskt porslin för att komplettera sina samlingar. När de sedan visas upp för folket signalerar det att medborgarna kan vara stolta över sitt land som har ett rikt kulturarv med förstklassigt utförda porslinspjäser. Förvärvandet av det kulturella kapitalet av de som redan har det ekonomiska och sociala kapitalet är ett sätt för investerarna att erhålla ett *symboliskt kapital* som leder till att de blir erkända av individer inom *samma fält*.

Alla de fem objekten kräver en del bildning som ingår i *habitus* för att man helt ska kunna uppskatta dekoren och det förstklassiga utförandet även om det kinesiska symbolspråket inte är så komplicerat tack vare att de har en lång tradition av återkommande *tros-* och *lyckosymboler*. *Värderingar* och *smak* ryms inom *habitus* och dessa *manifesterar sig* i valet av *investerings-* och *samlarobjekt*.

Enligt Bourdieu speglar ju *smaken* livsstilen hos en klass. Om man jämför föremålen i min undersökning så är *utförandet* för alla extremt välgjorda. *Färg-* och *formspråk* är genomgående *harmoniskt* och *perfektionistiskt utfört*. De utstrålar kinesisk smak i dekor-, färg- och formspråk vilket ytterligare *markerar status* samtidigt som det understryker att man har bidragit till att återbörda det egna landets kulturarv och historia.

Överklassen och *särskilt medelklassen* har ökat i städerna under de senaste 25 åren. Det är dessa som köper tillbaka det kinesiska porslinet. Medelklassen har också börjat i allt högre grad att köpa tillbaka porslin men till andra lägre prisnivåer vilket också talar för Bourdieus teori om att *klassmarkörer* sprids nedåt i hierarkin i olika fält.

I den kinesiska kulturen är det dessutom viktigt att man kan känna sig stolt över både *familjen* och *hemlandet*. Detta talar ytterligare för att man främst investerar i porslin som är tillverkat för den inhemska marknaden eftersom det traditionellt håller en högre kvalitet och har traditionell kinesisk dekor. Det *kulturella kapitalet* blir därför särskilt viktigt i ett land med *stark nationalkänsla* särskilt när Kina har seglat upp som den främsta ekonomiska stormakten. Kinesisk kultur betonar dessutom

58 Bourdieu, Pierre, *Distinction-A Social Critique of the Judgement of Taste*, Routledge Classics 1984, s., 5-6, 74-75

mycket framgång och belöning.⁵⁹

Att investera i ett väldigt sällsynt porslinsföremål har därför i mycket blivit en fråga om att få *erkännande* av andra inom det *fält* som man önskar tillhöra. Ett exempel är den kycklingkopp som såldes till en kinesisk samlare under våren 2014 för 36.3 miljoner USD. Den tillverkades under *Chengua* perioden under Mingdynastin på 1400-talet som anses vara den period som är mest eftertraktad av samlare. Samlaren ansåg inte att priset var så viktigt uppgav han. Den var en av de *19 sällsynta kycklingkoppar* som finns i världen och skulle ställas ut i hans privata museum.⁶⁰ Tidigare rekord låg på 252.7 M HKD för en *mycket sällsynt* familie-rose vas med gul grundfärg som såldes 2010 till en annan kinesisk samlare.⁶¹ Just det faktum att privatpersoner ställer ut sina porslinssamlingar på privata museer understryker hur viktigt porslinssamlandet är för kinesiska samlare. Att äga ett privat museum är ett sätt att visa upp sina rikedomar och få uppskattning för att ha återköpt ett kulturarv från utlandet från sina landsmän.⁶²

5 Slutsatser och avslutande diskussion

Min undersökning av de kinesiska köparna ur Bourdieus sociologiska perspektiv *styrker* hypotesen att en grupp människor och/eller stat som snabbt ackumulerar kapital vill *tillägna sig kulturellt kapital* för att bli accepterade i den nya socialgruppen/fältet eller som stat som stormakt av andra som innehar samma position. Eftertraktat kinesiskt porslin blir därför en *statusmarkör* som distanserar en person från massan. *Smaken* är något som *följer livsstilen* enligt Bourdieu.⁶³

I en mycket patriotisk stat som Kina med en enorm tillväxt i ekonomin sedan 1990-talet är det därför mycket naturligt att kinesiska köpare känner sig ännu mer *stolta* över sin nation och önskar *investera* i *historiska kulturföremål* särskilt som en del *porcelain gått förlorat* under *kulturrevolutionen*. Det som styrker den teorin är att de i nuläget *mest är intresserade* av *inhemskt kinesiskt porslin* eftersom det håller högst kvalitet och representerar landets kulturarv bäst. När det gäller att investera i väldigt sällsynta porslinsföremål med ett *utförande* som är *exceptionellt* som i min undersökning är *inte priset avgörande*. I undersökningen var alla fem porslinsföremålen exceptionella antingen det gällde färg, utförandet av målning, dekor, storlek, porslins kvalitet eller helt enkelt vackra i sin sofistikerade enkelhet.

Den *kinesiska historien* som finns *representerad* i *porcelainföremålen* går *inte* att *ersätta* med *något annat* i *Kina*. Dessa minnen är man därför beredd att betala mycket för. I takt med att fler

59 Morejohn, Booz, Ingrid, *Kinesiska symboler*, Forma Publishing Group Ab, Västerås 2008 s. 27

60 *Ming-era "chicken-cup"* auctioned for 36 M USD, av Kelvin Chan Canadian Press April 08, 2014

61 *Chinese porcelain vase sold for record price at London auction* av Anna Tomforde Hamburg, Germany 11/12/2010

62 <http://www.dn.se/bostad/rariteter-ater-till-kina>

63 Bourdieu, Pierre, *Distinction-A Social Critique of the Judgement of Taste*, Routledge Classics 1984, s.169-70

finansiellt starka köpare kommer in på marknaden samtidigt som utbudet är begränsat kommer troligtvis andra porslinsorter bli mer eftertraktade. Influenser från väst gör att man redan nu ser en tendens till att andra sorters porslin ibland till och med västerländskt också börjar att bli intressant för kinesiska köpare, vilket troligtvis beror på att de *globala influenserna* är betydande idag.

Tyvärr har jag inte fått uppgifter av auktionshuset om exakt vilka av köparna som var institutionella köpare och privatpersoner i min empiriska undersökning. Köpen görs emellertid av ombud och auktionshusen har också full diskretion. Men det hade varit intressant att veta vilka som skulle använda porslinsgodset som ren inredningsdetalj eller vilka som tänkte ställa ut det i ett museum eftersom köpkriterierna då blir olika.

När det gäller den *komparativa analysen* av de *fem dyraste kinesiska porslinsföremålen* skiljer föremålen sig åt väsentligt när det gäller färg, form och dekor. Det finns inte ett föremål som liknar det andra. De har dock det gemensamt att de alla är *inhemskt porslin tillverkat* för den *kinesiska marknaden* i kinesisk smak. Något som också förenar alla föremålen däremot är att de är *enastående* i sitt utförande och alltså håller *hög kvalitet* på *flera områden*. De två föremål (fig. 1 & 5) som har värderats högst och har båda det gemensamt att de är *visuellt mycket tilltalande* genom sin perfekta färg- och formmässiga harmoni och förstklassiga utförande. Men de tillverkades också under Qingdynastin då den högsta kvaliteten på porslin hittills uppnåtts. *Polykromt porslin* och särskilt ovanliga färger som gul underglasyr är särskilt eftertraktat sedan länge vilket min undersökning styrker. Att äga sådana föremål *höjer ägarens status* enligt Bourdieus teorier om kulturellt kapital. Gul färg förknippas med kejsaren och röd färg med Kina som är kinesernas färg.

Mingporslin är alltid eftertraktat särskilt när det gäller sällsynta och välgjorda exemplar men intressant är att även andra perioder särskilt *Qingdynastin* som sträckte sig till kejsarrikets fall 1911 attraherar kräsna investerare. Äldre föremål än Ming är inte intressanta enligt en expert eftersom kvaliteten var lägre då.⁶⁴

Den komparativa analysen av de *fem kinesiska porslinsföremål till lägre prisnivåer styrker också mina slutsatser*. De är alla *exportporslin* som inte säljs till oproportionerliga priser över utropsnivå eller får gå tillbaka till säljaren i ett av fallen. Gemensamt är att de *inte håller samma kvalitet* och inte är präglade av den fulländade kinesiska utformningen i färg, form och dekor som kan sammanfattas som själva essensen i den kinesiska smaken⁶⁵.

Sammanfattningsvis samverkar flera faktorer för att göra ett porslinsgods attraktivt, där *kvalitet, färg och sällsynthet* verkar vara avgörande. En vas i Mingstil behöver dock inte ha tillverkats under Mingperioden även om det naturligtvis är en fördel. Huvudsaken tycks vara att

64 Van Wallegem, Cronje, Uppsala auktionskammare, intervju 2014-12-20

65 <http://www.wdn.se/kultur-noje/.konst-form/kinerserna> tar hem sina

hantverksarbetet är förstklassigt utfört. Traditionen med att kopiera i Kina är lika lång som porslinets historia. Samtidigt är ju kineserna experter på porslin genom sin mångtusenåriga tradition av tillverkning och vet att uppskatta det allra bästa porslinet.

Validiteten i min undersökning är naturligtvis inte så stor med hänsyn till att jag bara har undersökt tio föremål. Men till mitt försvar vill jag då anföra att tillgången på högklassiga kinesiska föremål i Sverige är mycket begränsad. Det är bara ca ett föremål på miljonen av det Ostindiska Compagniets last som kom till Sverige som värderas till miljonbelopp. Därför har jag kompletterat mina undersökningar med en intervju med en erfaren expert på Uppsala Auktionskammare som har kunnat följa prisutvecklingen på kinesiska porslinsföremål under de senaste 20 åren i sitt arbete.

Slutligen kommer det att bli intressant att följa prisutvecklingen framöver när standarden för den kinesiska medelklassen med stor sannolikhet kommer att öka en 5-10 år framöver. Troligtvis kommer de att *imitera* samma beteende som *den kinesiska överklassen* nu gör och köpa kinesiskt porslin fast till ett lägre pris. Efterfrågan har redan ökat på föremål med slutbud under 100 000 kronor under de senaste åren liksom på blåvitt. Detta beteende styrker Bourdieus teorier om att smak är något som utvecklas i den miljö man befinner sig i och tenderar att anammas först i överklassen för att sedan sprida sig nedåt.

Källförteckning

Telefonintervju:

Cronje van Walleggem, vice vd för och specialist på ostindiskt porslin på Uppsala Auktionskammare, intervju 2014-12-20

Litteratur:

Bale, Kjersti, *Estetik en introduktion*, Daidalos AB, Göteborg 2009

Boström, Hans-Olof, *Panofsky och ikonologin*, Karlstad, University Press 2004

Bourdieu, Pierre, *The Field of Cultural Production, Essays on Art and Literature*, Polity Press, Cambridge 1993

Bourdieu, Pierre, *Distinction A Social Critique of the Judgement and Taste*, Routledge Classics, London and New York 2010

Cuno, James, *Who Owns Antiquity?* Princeton University Press 2008

Evans, Richard, *Deng Xiaoping and the making of modern China*, Hamish Hamilton , London, 1993

Gremner, Anna & Björn Gremner, *Kinesiskt porslin – det vita guld*, AntikWest AB, Göteborg 2011

Gyllensvärd, Bo, *Kinesiskt porslin och dess förhistoria*, ICA-förlaget i Västerås 1977

Hägerdal, Hans, *Kinas historia*, Historiska media, Lund 2008

Morejohn, Booz, Ingrid, *Kinesiska symboler*, Forma Publishing Group AB, Västerås 2008

Artiklar:

Chinese porcelain vase sold for record price at London auction av Anna Tomforde från dpa, (Hamburg, Germany) 11/12/2010

Ming-era "chicken-cup" auctioned for 36 M USD, smashing world record price for Chinese porcelain av Kelvin Chan Canadian Press, the April 08, 2014

Tidskriften *Forskning & Framtid* nr 4, 2014 Bonniers Förlag

Internetadresser till bilder på porslinsföremål:

Fig. 1 <https://www.uppsalaauktion.se/a:20140610/0:1040/skalfat>

Fig. 2 <https://www.uppsalaauktion.se/a:20141202/0:890/vas>

Fig. 3 <https://www.uppsalaauktion.se/a:20141202/0:938/skal>

Fig. 4 <https://www.uppsalaauktion.se/a:20141202/0:910/skalfat>

Fig. 5 <https://www.uppsalaauktion.se/a:20141202/0:1034/vas>

Fig. 6 https://www.uppsalaauktion.se/a:20141202/0:997/tallrikar_atta_st

Fig. 7 https://www.uppsalaauktion.se/a:20141202/0:920/urna_med_lock

Fig. 8 <https://www.uppsalaauktion.se/a:20141202/0:1041/vas>

Fig. 9 <https://www.uppsalaauktion.se/a:20141202/0:1033/vas>

Fig.10 https://www.uppsalaauktion.se/a:20141202/0:1101/balskal_med_fat

Internetadresser till artiklar:

<http://www.dn.se/bostad/rariteter-ater-till-kina/>

[http://www.dn.se/kultur-noje/konst-form/kineserna tar hem sina](http://www.dn.se/kultur-noje/konst-form/kineserna_tar_hem_sina)